

«Det er fort gjort at en programkomité fatter et vedtak uten å kjenne realitetene i saken.»

SVALBARD HØYRE OM AT JAN PETERSEN VIL LEGGE NEB ALL GRUVEDRIFT PÅ SVALBARD. SVALBARDPOSTEN.

Innhold:

NVE refser Statkraft

Statkraft bryter reglene når de ikke vedlikeholder vannkraftverk.

• side 2

Klart for kvoter

EU godkjenner de danske planene om kvoter for fornybar energi.

• side 2

Vant i retten, blir skutt

Miljøvernerne fikk rettens medhold i å stanse ulvejakt, men til vinteren blir ulvene likevel skutt.

• side 4

Tenner på skogen

Forskere skal svi av et stort skogsområde på Finnskogen, for å se hvordan naturen takler det.

• side 5

11 000 arter truet

11 000 arter er truet av utryddelse.

• side 6

Laber studieinteresse

Færre søker seg til natur- og miljøstudier. Den gode nyheten er at alle kommer inn.

• side 7

Rens i det blå

Hydro lover å redusere utslippene av klimagasser, men har ingen timeplan.

• side 7

Modifisert mais fra Maarud

Disse maisproduktene er i salg i Norge og inneholder genmodifisert mais. (Foto: Audun Garberg)

Genmodifisert mais finnes i en rekke snack-produkter. I Sverige ble 13 tex-mex-produkter undersøkt, og samtlige viste seg å inneholde genmodifisert mais. Mengdene er små, men flere av produktene er i salg i Norge.

Hos Maarud har man vanskelig for å tro på resultatene.

– Vi bruker ikke genmodifiserte råvarer. Dersom dette stemmer, må det være forurensning fra naboåkre, sier informasjonsansvarlig Irene Gulbrandsen.

• side 3

Bjerke berger Hatteberg?

Miljøverndepartementet går mot utbygging av Hattebergvassdraget. Departementet mener utbyggingen være negativ for nasjonalt viktige natur-, landskaps- og kulturmiljøverdier.

– Olje- og Energidepartementet bør nå avslå søknaden om utbygging av Hatteberg og skrinlegge prosjektet en gang for alle, sier leder i Naturvernforbundets vassdragsvernråd, Svein Thore Jensen.

• side 5

Transportplanen

Fredag 29. september la regjeringen frem sitt forslag til en Nasjonal transportplan (NTP) for perioden 2002 til 2011. Planen er et forsøk på å se samlet på vei og bane, luft og sjø. Til sammen skal staten bruke 165 milliarder kroner til utbygging, drift og

Leder

vedlikehold av transportnett i perioden. I tillegg kommer over 50 milliarder i form av bompenger, luftfartsavgifter og gebyrer fra kysttrafikken. Totalt skal 123 milliarder brukes på vei.

Det er positivt at en større del enn tidligere går til vedlikehold, men planen inneholder likevel flere prosjekter som aldri burde sett dagens lys. Et av de er Lofotens fastlandsforbindelse. Veien skal gå tvers gjennom et av Lofotens siste villmarksområder – et område Stortinget har foreslått som nasjonalpark. Fastlandsforbindelsen vil bare fange opp en liten del av dagens fergetrafikk, og er elendig økonomi.

I Østfold vil regjeringen fortsette utbyggingen av firefelts motorvei mot Sverige. Samtidig må Østfoldbanen vente helt til siste halvdel av tiårsperioden før det kommer nytt dobbeltspor på strekningen Oslo til Ski, og tog-tunnel i Moss. Skal man vri trafikken over på tog, må man først bygge ut banen, innføre veiprisering og til slutt vurdere om det er behov for å utbedre veiene.

NTP burde dessuten inneholde konkrete tiltak for den del av kollektivtrafikken som i dag er fylkenes ansvar.

Samlet sett gir forslaget til transportplan ingen kursending. Men Stortinget har fortsatt mulighet til å rette på det, og fjerne de mest hårreisende prosjektene. ■

Offentlig refs av Statkraft

Statkraft bryter konsesjonen når de ikke vedlikeholder kraftaggregater og dermed reduserer kapasiteten til å produsere strøm om vinteren.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Statkraft har tatt to kraftaggregater i Kvilldal og Saurdal ut av drift. Aggregatene var nedslitte og Statkraft ville ikke pusse dem opp. Ved å stanse aggregatene vil Statkraft ikke ha mulighet til å øke produksjonen i perioder med høy etterspørsel. De vil derimot bli nødt til å holde en jevn årsproduksjon, med like stor produksjon i varme sommermåned-er, som om vinteren.

Nå får Statkraft refs av myndighetene: Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har vurdert saken og slår fast at selskapet har plikt til å holde anleggene i stand.

Statnett har ansvar for landets

ledningsnett. De er bekymret for at norske vannkraftverk ikke vil ha kapasitet til å produsere nok strøm i vinter. Derfor klaget de på at Statkraft hadde latt aggregater forfalle, og tatt dem ut av drift.

I et brev til Statnett skriver NVE: "I fall Statkraft ikke lenger ønsker å opprettholde driften av aggregatene, må Statkraft søke konsesjonsmyndighetene om endring av vilkårene..."

Pusser opp

Statkraft er allerede i ferd med å pusse opp de nedslitte aggregatene. Årsaken er at kraftprodusenter fra 2. oktober får betalt for ekstra produksjonskapasitet i perioder med høy etterspørsel, for eksempel kalde vinterdager.

– Vi håper prisen i markedet gjør at det lønnsomt å opprettholde driften i disse aggregatene, sier fungerende informasjonssjef Lars Rooth i Statkraft.

– NVE gjør det klart at man ikke kan ta ut aggregater, selv om de ikke er lønnsomme?

– Jussen på dette området er vanskelig. Dette er noe Statkraft ikke er alene om, sier Rooth.

Ikke vanskelig

NVE avviser at jussen er uklar.

– Nei. Vi landet på et trygt vedtak, men brukte litt tid til å kvalitetssikre dette fordelingene saker kan dukke opp senere, sier avdelingsdirektør Jan Moen i NVE.

– De har fått konsesjon til å drive kraftverket under visse forutsetninger. Skal de ikke lenger drive aggregatene er det en konsesjonsendring som de må søke på nytt om.

Aggregatene i Kvilldal og Saurdal er på henholdsvis 310 og 160 MW. ■

Grønt lys for grønne kvoter

EU-kommisjonen godkjenner Danmarks planer om kvoter for fornybar energi.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Danmark har fått godkjenning fra EU-kommisjonen for å innføre kvoter for fornybar energi.

Danske myndigheter kan dermed, med EUs godkjenning, kreve at forbrukerne kjøper minst 20 prosent av elektrisiteten fra fornybare energikilder innen utgangen 2003. Det er en fordob-

ling fra dagens nivå.

I praksis fungerer ordningen slik: Energiselskaper får bevis på hvor mye de produserer fra fornybare energikilder. Disse bevisene kan kjøpes og selges. Kravet er at selskapene ved utgangen av 2003 har slike bevis som tilsvarer minst 20 prosent av elektrisiteten de har solgt.

Danmarks miljø- og energiminister Svend Auken er fornøyd

med EU-kommisjonens avgjørelse.

– Jeg er overbevist om at vi med godkjennelsen kan bli en modell for mange andre land, som står ovenfor utfordringen å skape konkurranse på sitt energimarked og samtidig innfri sine klimaforpliktelser i forhold til Kyoto-avtalen, skriver Auken i en pressemelding.

Andelen fornybar energi skal først og fremst økes ved nye vindmøller til havs og fem nye store elektrisitetsverk som fyrer med biomasse. ■

Genmodifisert mais i norsk chips

– Forsvinnende små mengder, mener Maarud.

– En veldig viktig prinsipp sak, mener Svenska Naturskyddsföreningen, som har påvist genmodifisert mais i en rekke maischips og taco-produkter.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Svenska Naturskyddsföreningen har testet 13 forskjellige maischips. I samtlige tilfeller inneholdt chipsen rester av genmodifisert mais. Flere av produktene er i salg i Norge, blant annet Nachos Chips og Taco skjell fra Santa Maria og Tortilla Chips og Nachips fra Old El Paso.

Analysene er gjort av firmaet Hanse Analytik i Bremen, og det tyske laboratoriet fant mellom 0,1 og 0,6 prosent genmodifisert materiale i de forskjellige produktene. Grensen for når produkter skal merkes er henholdsvis en og to prosent i EU og Norge.

Prinsipp sak

– Dette er en viktig prinsipp sak for oss. Selv om mengdene ikke er så store inneholder de genmodifisert mais og da mener vi at de uansett skal merkes på samme måte som økologiske varer. Først da har forbrukerne en reell mulighet til å velge hva de vil

spise, sier Gunn Rudquist ved Naturskyddsföreningens jordbruksavdeling.

Gensnittet?

– Dersom dette stemmer er det uheldig. Vår konsernpolicy er at vi ikke bruker genmodifiserte råvarer i det hele tatt. Vi tester råvarene selv og har sertifikater på disse, sier informasjonssvarlig hos A/S Maarud, Irene Gulbrandsen. Maarud, som eies av Kraft Foods, markedsfører Old El Paso produktene i Norge.

Ifølge Gulbrandsen kan ingen garantere at ikke produkter inneholder genmodifisert materiale.

– Genmodifisert materiale kan smitte fra en naboåker. Ingen kan garantere at svevestøv ikke gir utslag. Går du ut og plukker en blomst i naturen kan du få utslag på den også, sier hun.

Ville vært forbudt i Australia

Jeg er enig i at mengdene er små, men denne chipsen ville likevel

vært forbudt i Australia, sier koordinator Heidi Sørensen i Nettverk for Mat og Miljø.

Ifølge Sørensen har det vært vanskelig å stole på maisprodukter.

– Personlig har jeg sluttet å spise mais-chips for lenge siden. Det kan være vanskelig å laste produsenten i enkeltsaker som kan dreie seg om gensnitte og ikke bevisst bruk av genmodifiserte råvarer. Det viser uansett behovet for bedre teknologi og rutiner for å analysere og merke produkter, sier hun.

Analysører hundrevis av varer

Statens næringsmiddeltilsyn (SNT) kjenner ikke til innholdet i maischipsen som selges i Norge.

– Vi har i øyeblikket tre hundre forskjellige matvarer til analyse, hvor blant annet maisprodukter er med. Det er ikke bare viktig å finne ut om maisen er genmodifisert, men også hva slags mais det er. Eksempelvis kan maistypen BT 176 forårsake

– Chipsen med genmodifisert mais ville vært forbudt i Australia, sier koordinator i Nettverk for Mat og Miljø, Heidi Sørensen.

antibiotikaresistens. Da er det ikke lenger bare snakk om at produktet skal merkes, men at det kan bli forbudt, sier Dag Lillehaug ved SNT, til N&M Bulletin. Ifølge Lillehaug analyserer SNT i øyeblikket fødevarer fra matvarebutikker, helsekostforretninger og apotek. ■

NVE sier nei til utbygging

Norges vassdrags- og energidirektorat (NV) sier nei til utbygging av Homlavassdraget i Sør-Trøndelag.

NVE mener prosjektet ville gitt "betydelige negative konsekvenser for miljø og friluftsliv". Planene innebar blant annet regulering av Foldsjøen og utbygging av Storfossen.

Utbyggingen skulle til sammen gi 23,8 GWh. Det tilsvarer om lag en åttendedel av Beiarutbyggingen. ■

Annonsér i N&M Bulletin
tlf: 23 12 20 70

Krafttak for troverdigheten

Restaurantkjeden Taco Bell må bytte ut råvarer på 7000 restauranter. De ulovlige taco-skjellene er produsert av Kraft Foods.

Sist uke avslørte miljøorganisasjonen Friends of the Earth at restaurantkjeden Taco Bell Corp brukte en ulovlig genmanipulert maissort som kan være allergifremkallende i tacoskjellene sine. Taco Bell har forsikret sine kunder om at skjellene nå skal byttes i samtlige 7000 av firmaets restauranter.

Saken fikk store mediaopp-slag i USA. Det er selskapet

Kraft, som også eier Maarud, som har produsert tacoskjellene for

Taco Bell. Kraft Foods eies av Philip Morris Co. ■

LA 21 Grønn søndag

Tid: 12.00-16.00
Sted: NaturKulturHelse-senteret i Asker

Aktiviteter:

- Søndag 15. oktober kl. 12.00-16.00 Sem kurs- og konferansesenter og NaturKulturHelse-senteret i Asker
- Blekkulf-teater kl. 12.00 og 13.15
- Guidet tur i landskapsvernområdet
- Naturrebus for hele familien
- Utstillinger • Omvisning på settefiskanlegget ved Semsvannet
- Hageomvisning og demonstrasjon av varmkompost • Snekring av fuglekasser • Åpen kafé •

Ta buss 706 t/r Asker stasjon - Sem - Sandvika stasjon
Arrangør: Kontaktrådet for Agenda 21 i Akershus

Vant livets rett, blir likevel skutt

Miljøorganisasjonene fikk rettens medhold i at vedtaket om felling av to ulver var ugyldig. Til vinteren blir ulvene sannsynligvis skutt likevel.

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

25. januar 1999 vedtok Miljøverndepartementet at to ulver som holdt til vest for Glomma skulle felles. Ulvene hadde ikke angrepet husdyr, men myndighetene mente at det ville de sannsynligvis gjøre.

Vedtaket ble brakt inn for

retten av Norges Naturvernforbund, Foreningen Våre Rovdyr og WWF Verdens Naturfond. 12. desember i fjor led Miljøverndepartementet nederlag i Oslo Byrett. Vedtaket om felling av ulvene ble kjent ugyldig.

Staten anket, men har nå trukket anken og akseptert byrettens dom. Årsaken er at de i mellomtiden har endret lovverket slik at

det blir enklere å felle rovvilt. Nå bør rovdirene helst holde seg innenfor sine kjerneområder.

Regjeringens forslag til kjerneområde for ulv i Norge er nå ute til høring med first 13. oktober. Deretter vil regjeringen fastsette grensene i løpet av høsten.

Blir felt

De to ulvene rettssaken dreide seg om, befinner seg nå i to familiegrupper rundt Koppang og Atna i Østerdalen, forteller prosjektleder Per Espen Fjell i Statens Naturoppsyn. Nøyaktig hvor de befinner seg vil man først få svar på når snøen kommer, men det er rimelig klart at

de er utenfor det foreslåtte kjerneområdet. Derfor blir de etter all sannsynlighet felt i vinter.

– Det er planen, slik jeg har forstått Miljøverndepartementet. Statssekretær Stein-Lier Hansen har sagt ganske klart at de to flokkene skal tas ut til vinteren, sier Fjell. En forutsetning er ifølge Fjell at det i tillegg til disse ulvene, er 10 til 13 andre flokker.

– *Ville organisasjonene vunnet fram med en lignende sak i dag?*

– Det kan bare retten svare på. Men jeg tror sjansen er veldig liten for å vinne en slik sak. Lovendringen er gjort nettopp for å kunne gjøre slike felling. ■

– Katastrofalt for kollektivtrafikken

Regjeringens forslag til Nasjonal Transportplan er en katastrofe for kollektivtransporten, mener Natur og Ungdom.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Fredag for en uke siden presenterte samferdselsminister Terje Moe Gustavsen regjeringens forslag til Nasjonal Transportplan (NTP). Planen er en samlet plan for all transport i Norge i perioden 2002–2011. Gustavsen skrøt uhemmet av alle milliardene som skal brukes på kollektivtransport, men Natur og Ungdom (NU) er lite imponerte.

– Vi hadde nærmest forventet at regjeringen gjennom Nasjonal Transportplan ville ta de nødvendige grep for å få kollektivtrafikken i Norge opp på et nogenlunde anstendig nivå. I stedet viser de total mangel på handling og vil fortsette trenden med å favorisere veiutbygging og bilisme, sier NUs samferdselsstalsmann Tarjei Huse.

Natur og Ungdom mener det er krise i kollektivtrafikken og peker på at det kuttes i rutebudet og at billettprisene settes opp over hele landet. NTP vil forverre situasjonen ytterligere.

– I dag må brukerne betale mer for et dårligere tilbud på buss og bane. Til tross for at behovet for mer penger til kollektivtrafikken er skrikende, velger regjeringen likevel å bruke 123 milliarder på vegutbygging. Myndighetene må snart våkne opp fra drømmen om at folk vil reise kollektivt når det legges til rette for biltrafikk. Har folk valget mellom å bruke en ny vei eller et dårlig kollektivtilbud, er det opplagt hva de velger, argumenterer han.

– Verst i Europa

Natur og Ungdom får langt på vei støtte fra Transportøkonomisk institutt (TØI).

– Samferdselsministeren lukker øynene for hovedproblemet, nemlig driftsmidlene. Kollektivtrafikken er på knærne, og det kan koste samfunnet dyrt å se bort fra det, sier forskningsleder Bård Norheim til Dagsavisen.

Også Norheim mener regjeringens transportplan mangler de politiske grepene som kan redde trikken, t-banen og jernbanen. Til

Dagsavisen sier han at de norske prisene på kollektivtrafikk taper listene i Europa, mens det statlige tilskuddet er på bunn. Samtidig er frekvensen på avganger bare 20–30 prosent av det som er vanlig ellers på kontinentet.

Trenger omorganisering

Mye av problemet med kollektivtrafikken er ifølge Natur og Ungdom organiseringen. I dag går alle tilskuddene til drift via fylkeskommunene. Dermed må kollektivtrafikken konkurrere med

andre viktige samfunnsoppgaver som eksempelvis sykehusdrift. I denne konkurransen trekker sjelden kollektivtrafikken det lengste strået.

– For å få til et bedre kollektivtilbud må en omfattende omorganisering til. Fylkene bør få øremerkede midler til transport, og midler til vei og driftsmidler til kollektivtransport bør gis i en samlet pott slik at politikerne får en reel sjanse til å prioritere mellom kollektivtransport og nye veiutbygginger, sier Huse. ■

– Hvor ble det av kursendringen?

Naturvernforbundet mener regjeringens forslag om å inkludere Lofotens Fastlandsforbindelse i NTP er en krigserklæring.

– At skandaleprosjektet er tatt med i planen er en krigserklæring mot naturverninteresser. Både dette prosjektet og Eikesundsambandet i Møre og Romsdal vil vi jobbe for å stoppe, sier Gunnar Sander, leder for Naturvernforbundets samferdselsutvalg.

Han mener de store veiprojektene som planlegges både i byene og i de såkalte transportkorridorene vil forverre konkurranseforholdet for både

kollektivtrafikken, båt og jernbane. Eksempelvis er det planer om å bygge firefelts motorveier gjennom Østfold og Vestfold, uten at det er lagt opp til forbedringer i jernbanetilbudet.

– NTP er ingen kursendring for sikker og miljøvennlig transport, slår Sander fast.

Han mener likevel NTP inneholder enkelte forsiktede skritt i riktig retning, men at planen skjemmes sterkt av den voldsomme satsingen på vei. ■

Håp for Hattebergvassdraget

Miljøverndepartementet fraråder utbygging av Hattebergvassdraget.

N&M Bulletin
KRISTIAN JAHRE

Miljøverndepartementet (MD) går imot utbyggingen av Hattebergvassdraget. Det ble klart rett før N&M Bulletin gikk i trykken. Departementet skriver i sin vurdering at utbyggingen berører nasjonalt viktige natur-, landskaps- og kulturmiljøverdier i en slik grad at de fraråder at det gis konsesjon.

– Smekk til NVE

– Dette er helt i tråd med hva vi har ment hele veien. Olje- og Energidepartementet bør nå avslå søknaden om utbyggingen av Hatteberg og skrinlegge prosjektet en gang for alle, sier leder i Naturvernforbundets vassdragsvernråd, Svein Thore Jensen.

– *Er du overrasket over MDs avgjørelse?*

– Signalene fra MD har spriket litt i denne saken, men avgjørelsen er også helt i tråd med hva fagetaten Direktoratet for naturforvaltning har sagt i sin uttalelse. Sånn sett er ikke dette

overraskende, sier Jensen.

Jensen mener også uttalelsen fra MD er en smekk på fingrene til Norge vassdrags- og energidirektorat (NVE), som har innstilt på utbyggingen og hevdet at Hattebergutbyggingen er et miljømessig godt prosjekt.

Universitetet også imot

Olje- og Energidepartementet hadde ennå ikke mottatt Miljøverndepartementets uttalelse til Hattebergutbyggingen da N&M Bulletin gikk i trykken.

– Oj, har de det, sier rådgiver Øivind Johansen da vi konfronterer ham med MDs beslutning.

– *Er du overrasket?*

– Nei, det vil jeg ikke kommentere.

– *Hvilken betydning får dette for deres beslutning om utbygging eller ikke?*

– Alle uttalelser blir selvsagt lest. Kommentarer utover dette må du prate med politisk ledelse om, sier Johansen.

Johansen forteller at alle høringsinstansene har avgitt sitt svar

Hattebergvassdraget bør ikke bygges ut, mener Miljøverndepartementet. (Foto: Sigurd Vikøren)

når MDs uttalelse er på plass.

– Heller ikke Universitet i Oslo er særlig positive til utbyggingen. Ellers er det ingen merknader til NVEs innstilling, sier han.

Miljøverndepartementets byråkrater ønsker ikke å kommentere saken ytterligere for N&M Bulletin. Det har ikke lykkes å få kommentar fra politisk ledelse i OED. ■

Skal starte skogbrann på Finnskogen

Mange arter er avhengige av branner for å overleve. Brenner det for lite i norske skoger?

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Ras, flom, vindfall og skogbrann blir ofte sett på som naturkatastrofer. I virkeligheten er dette en viktig del av naturens syklus. Norske forskere spør seg nå om det brenner for lite i norske skoger. Lyn og torden har alltid herjet i naturen. I tillegg har mennesket vært viktig for utbredelsen av branner.

I tidligere tider ble skogen på tent for at såkalte "brannfølgere" som elg og rådyr skulle bli lettere tilgjengelig for jegerne. Mennesket brukte i tillegg ilden som red-

skap for å rydde jordbruksmark i skogen. I dag er vi mest opptatt av å bekjempe branner

Oppsøker branntomter

Norsk institutt for naturforskning og Norsk institutt for skogforskning spør seg om det brenner for lite i norske skoger. Til neste år vil forskerne tenne på et stort skogsområde på Finnskogen som et ledd i denne forskningen. Området som eies av Borregaard Skoger ligger på Gravberget og er på om lag 150 dekar. Forsøket er en del av et fireårig skogbrannprosjekt som undersøker

virkingen av skogbrann på jordsmonn dyr og planter.

Fra før er det kjent at enkelte insekter sanser infrarød stråling

fra skogbranner og oppsøker branntomtene for å etablere seg der. ■

Jernbaneverket

Vi utvikler det nasjonale jernbaneliknet for det 21. århundre og for miljøvennlig transport

Jernbaneverket

En desiliter på mila

I år 2003 kan du kjøre ti mil på en liter bensin.

Direktøren for bilprodusenten Volkswagen, Ferdinand Piech, varsler at en ny bensingjerrig bil vil rulle på veiene i 2003. Piech knytter avgjørelsen til de høye bensinprisene, skriver Spiegel Online. Bilen vil sannsynligvis produseres med ultralette materialer som karbonfiber.

I fjor lanserte Volkswagen en bil som bruker 0,3 liter bensin per mil. ■

Etiske fond vokser

Vinden har vendt for etiske og miljøprofilerte fond i USA. Sparing i denne type fond gir nå en avkastning som er konkurranse-dyktig, skriver Miljørapporten. Grunnen til utviklingen er at de grønne fondene tidligere utelukket mange bransjer. I dag velger mange i stedet en "best-ikklassen-strategi". I stedet for å kutte ut investeringer i oljebransjen går fondene inn i det selskapet som har klare miljøprofil. ■

Tok havskilpadde ved polarsirkelen

Arnleik og Ørjan Isaksen fikk seg en overraskelse da de skulle dra seigarnet utenfor Træna i Nordland for drøyt to uker siden. Der hang det ei havskilpadde som hører til ved langt sørlige breddegrader. Ifølge Fiskeren var skilpadda halvannen meter lang, og veide sannsynligvis rundt 200 kilo. Siden dyret virket friskt og raskt ble det umiddelbart sluppet fri av fiskerne.

Det er faktisk ikke mer enn ti år siden sist det ble fanget havskilpadda i havområdet ved Træna. Skilpadda som ble fisket nå nylig er ikke artsbestemt, men tidligere besøk har stort sett dreid seg om arten uekte karett, en skilpadda som spiser animalsk kost og som for øvrig ikke er særlig egnet som suppe. ■

11 000 arter truet

Hittil har vi utryddet 816 arter.

Ytterligere 11000 dyr- og plantearter står i fare for å forsvinne, viser siste utgave av den internasjonale "rødlisten".

N&M Bulletin
AUDUN GARBERG

Rødlisten er utgitt av den internasjonale naturvernunionen (IUCN). Til sammen inneholder listen 18 276 arter og underarter. Disse er satt i kategorier fra "kritisk truet" til "mindre risiko", i tillegg inneholder listen arter som er utryddet og arter man ikke har tilstrekkelig kunnskap om.

500 arter utryddet

180 pattedyr er "kritisk truet", mens 340 er "truet". Det er en oppgang fra henholdsvis 169 og 315 i 1996, da den forrige rødlisten over truede dyrearter kom. Årets liste viser også at 182 fuglearter er kritisk truet, mens 321 er truet. 16 typer albatross er

kritisk truet på grunn av linefiske, for fire år siden var antallet tre. I samme tidsrom har antall kritisk truede ferskvannsskilpadder økt fra 10 til 24. Skilpaddene blir brukt både til mat og medisiner i Asia,

20 prosent av de undersøkte amfibiene er oppført som truet. Det samme gjelder 30 prosent av fiskeartene (hovedsakelig ferskvannsfisk) og 25 prosent av krypdyrene. Men bare en liten del av disse gruppene er undersøkt, derfor kan prosenten som er truet være langt høyere.

I løpet av de siste 500 årene har menneskelig aktivitet utryddet 816 arter. Noen av disse artene lever imidlertid fortsatt i fangenskap. Blant annet er 103 kjente fuglearter utryddet siden år 1800, noe som er 50 ganger

mer enn det naturlige artstapet.

Strengere kunnskapskrav

I arbeidet med den nye rødlisten har IUCN benyttet nye kriterier, med strengere krav til konkret kunnskap om artene. Dersom man ikke vet hvor mange eksemplarer det finnes av en art blir satt i kategorien "utilstrekkelig med data". Tidligere foretok forskerne da en vurdering av hvor vidt arter med ukjent antall eksemplarer burde betegnes som truet eller ikke.

Den nye listen inneholder foreløpig "bare" 58 dyrearter og to plantearter fra Norge. En årsak er at alle tidligere vurderte arter er fortsatt ikke gjennomgått på nytt. Dette gjelder blant annet mange av de 34 000 plantene på rødlisten fra 1997. Dermed kan det reelle tallet over truede arter være langt høyere enn 11 000. Årets liste tar dessuten bare med arter som er globalt truet. Ulven er for eksempel truet i Norge, men ikke globalt.

Listen finner du på: www.redlist.org

Norge gambler med truede arter

Norge gambler med fremtiden til våre truede arter. Vi må lage konkrete planer for å bevare artene, mener Øystein Størkersen i Direktoratet for Naturforvaltning.

Den norske rødlisten – utgitt i 1999 – inneholder 3062 arter som er i faresonen. Dette utgjør om lag 20 prosent av artene som ble vurdert.

– Det viktigste i dag er å lage en strategi for hvordan vi skal berge truede arter. Enkelte arter er så truet at det ikke holder å overlate til de enkelte sektorer – for eksempel Landbruksdepartementet – å ta seg av dem. Denne innsatsen må Miljøverndepartementet ta, sier rådgiver Øystein Størkersen i Direktoratet for Naturforvaltning (DN). Han savner konkrete tiltak for hver enkelt art.

– Dagens planer er veldig overordnede og generelle, men

det er behov for konkrete handlingsplaner. Dette gjør alle andre land i verden. Hvorfor gjør ikke vi det?

Kan ikke redde alle

I Sverige er det opprettet en arts-databank, der over 30 ansatte jobber med å samle informasjon om truede arter og hvordan disse kan reddes. Også i Norge har enkelte arter fått spesiell oppfølging, slik som havørnen gjennom "prosjekt havørn".

– Felles for disse artene er at det er naturvernorganisasjonene som startet arbeidet. De har gjort en god innsats som senere har blitt fulgt opp, men det er ikke gjennomført noen samlet vurde-

ring av hvilke arter som bør få spesiell oppfølging.

Størkersen har ingen tro på at for eksempel alle truede plantearter i Norge kan reddes gjennom spesiell oppfølging.

– Vi bør kanskje finne frem til 5–10 arter som er representative og lage skjøtselsplaner for dem. Det er et desperat behov for tiltak og penger for å skjytte de truede plantene.

Gamle kriterier

Førrige norske rødliste er laget med utgangspunkt i gamle kriterier. De nye kriteriene stiller større krav til konkret kunnskap om artene. Dersom man ikke vet hvor mange eksemplarer det finnes av en art blir satt i kategorien "utilstrekkelig med data". Tidligere foretok forskerne da en vurdering av hvor vidt arter med ukjent antall eksemplarer burde betegnes som truet eller ikke. ■

Miljøstudier på bunnivå

Samtlige søkere ble tatt opp ved natur- og miljøstudiet ved Høgskolen i Telemark denne høsten. Også på Norges Landbrukshøgskole synker antall søkere til slike studier.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

I 1971 ble det mulig å studere natur- og miljøvern på høgskolen i Bø. Etter først å ha vært et studium for idealister og spesielt interesserte fikk studentene etter hvert muligheten til en fullstendig grønn yrkesutdanning på akademisk nivå.

Studiet ble populært og for få år siden holdt det ikke med "fem i snitt" fra videregående for å komme inn. Nå er interessen

blant søkerne dalende til tross for et bedre tilbud fra skolens side.

– Alle søkere, det vil si om lag førti stykker, ble tatt opp i år, sier instituttleder Synne Kleiven ved natur- og miljøstudiet ved Høgskolen i Telemark (HIT).

Ifølge Kleiven har det vært en jevn nedgang de siste årene og hun mener dette har mer med nasjonale trender, enn at studiet ved HIT ikke er "matnyttig", å gjøre.

– Fra og med i høst har vi fått hovedfag ved skolen. Studentene

velger hovedretninger innen naturforvaltning eller helse og miljø de første tre årene. Deretter kan de som ønsker det ta hovedfag, sier hun.

Ifølge Kleiven er det slett ikke vanskelig å få jobb etter endt studium.

– Spesielt studentene med helse- og miljøbakgrunn vet vi at er ettertraktet, sier hun.

Krakk for fire år siden

Ved Norges Landbrukshøgskole på Ås har man også merket en tydelig nedgang i interessen for naturforvalterstudiet, selv om interessen er noe større enn ved Høgskolen i Telemark.

– Vi uteksaminerer 30 naturforvaltere hvert år og i år var det om lag hundre søkere til disse plassene. Det er en del av en trend vi har merket en stund. Det

store krakket kom for fire år siden. Siden det har det vært jevnt lavt, sier studieveileder Espen Arestøl.

IT vokser ved HINT

Også Høgskolen i Nord-Trøndelag har en rekke kortere og lengre studier i miljørelaterede fag. Ledelsen ved skolen merker imidlertid godt hvor skoen trykker. Studentene strømmer til datafagene.

– IT-seksjonen har måttet utvide for å ha kapasitet. Men også studiet i natur- og kulturminneoppsyn, som er en selvstendig yrkesutdanning, og det nye årsstudiet i lokal naturforvaltning er populært uten at jeg har søkertallene foran meg, sier førstesekretær Torill Velde i skolens administrasjon. ■

Klimagassfjerning i det blå

Hydro Porsgrunn Industripark jobber for å redusere klimagassutslippene. Men tidsplanen er mildt sagt usikker.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Industrigiganten i nedre Telemark har klimagassutslipp tilsvarende mer enn to og et halvt gasskraftverk, var konklusjonen i forrige nummer av N&M Bulletin. Da ville ikke Hydro Porsgrunn Industripark (HPI) kommentere utslippene, men henviste til hovedkontoret i Oslo. Hovedkontoret henviste tilbake til Porsgrunn, som nå ønsker å kommentere saken likevel.

Forsker på lystgass

Lystgassutslippet fra HPI er ale ne et mer alvorlig klimagassutslipp enn et gasskraftverk, hvis man regner om til CO₂-ekvivalenter. Lystgassen kommer fra salpetersyrefabrikken, som lager

råstoff til kunstgjødselproduksjon.

– Hydro forsker på ny teknologi som skal redusere utslippene fra anlegget. Men forskningen er foreløpig bare kommet til pilotstadiet. I løpet av et år skal det testes på en fabrikk, sannsynligvis i Frankrike, sier HMS-sjef Karina Aas ved Hydro Agri Porsgrunn. Foreløpig er det usikkert når teknologien er ferdig utviklet og kan installeres på Herøya.

Gassrørledning som miljøtiltak

Hun forteller videre at de rene CO₂-utslippene fra gjødselproduksjonen blir til ved produksjon av ammoniakk.

– Eneste mulighet for å få ned disse utslippene er å bytte råstoff.

I dag bruker vi propan, butan og etan. Det beste råstoffet for oss vil være naturgass. For å gå over til dette råstoffet trenger vi en gassrørledning til Grenland, sier Aas.

Hun presiserer at nytt råstoff i ammoniakkproduksjonen ikke vil føre til stor reduksjon av CO₂-utslippene.

Ammoniakkfabrikken ved HPI står for nesten halvparten av bedriftens totale CO₂-utslipp på drøyt 660 000 tonn per år. ■

Restaurant: 22 41 12 10

Bulletinen som bokmerke

Natur & miljø Bulletins syv siste årganger:

www.naturvern.no

TRYGG MAT

Seminar i Trondheim 14. oktober.
Heidi Sørensen kommer. Kommer du?
Kontakt: tlf. 73529615
<http://www.iot.ntnu.no/~ottarm/mat/>

Trygg tur i bjørneskogen

Er du bærplukker eller turgåer, er du trygg for bjørn. Jegere lever litt farligere, men bjørnen er generelt ganske ufarlig for mennesker.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Siden starten på det skandinaviske bjørneprosjektet i 1984 har forskerne fulgt over 200 bjørner med radiosendere. Dette har gitt stor innsikt i artens adferd. En av konklusjonene så langt er at de fleste møter mellom mennesker og bjørn er helt udramatiske. Dette skriver feltansvarlig for prosjektet, Sven Brunberg, i et nyutkommet informasjonsskrift.

114 møter med bjørn

I løpet av femten år har forskerne i det skandinaviske bjørneprosjektet møtt bjørn 114 ganger. Erfarne feltbiologer har i detalj beskrevet møtene med bjørnen. I om lag åtti prosent av tilfellene beskriver forskerne bjørnens adferd som ikke aggressiv. De fleste bjørnene forsvant direkte etter at de ble oppmerksomme på menneskene. I et titall av tilfellene fortsatte bjørnen mot menneskene uten å være truende. I fem av tilfellene foretok bjørnen skinnangrep som ble oppfattet som truende av observatørene.

Seks av syv var jegere

I Norge inntraff det siste bjørnedødsfallet i 1906 da en tretten år gammel gutt traff på en bjørn som lå og spiste på et dyrekadaver. Gutten ble skadet og døde av hjernehinnebetennelse en måned senere.

Også i Sverige er det snart 100 år siden noen ble drept av bjørn. Siste tilfelle var i 1902, da en bjørnejeger i Jämtland ble angrepet av en skadeskutt bjørn.

Sverige har en betydelig stør-

Om vinteren sover den, og resten av året er den ikke så farlig som mange tror. (Foto: Scanpix)

re bjørnestamme enn Norge. Derfor møtes bjørn og mennesker langt hyppigere. I perioden 1976-1995 ble sju mennesker

skadd av bjørn i Sverige. Det er verdt å merke seg at seks av disse var jegere og i fem av tilfellene ble det løst skudd. ■

Når er bjørnen aggressiv?

I avtagende farlighetsgrad kan følgende utløse aggressivitet hos bjørn ifølge Sven Brunberg:

- **Binne med unger.** Spesielt om man overrasker binna og ungene kan bjørnen gå til angrep. Dette hendte en svensk skogtakserer som er en av de syv personene som ble skadd i Sverige i perioden 1976-1995.

- **Bjørn på kadaver.** En bjørn som ligger og spiser på et dyrekadaver kan reagere aggressivt om noen kommer for nær.

- **Overrasket bjørn.** Mennesker som kommer brått på en bjørn kan føre til forsvarsreaksjoner hos bjørnen.

- **Bjørn ved hiet.** En bjørn som vekkes av vinterdvalen eller overraskes ved hiet på våren eller høsten kan være farlig.

- **Hunder.** Bjørnen blir opphisset av nærgående hunder.

– Om man betrakter disse faktorene og vurderer dem med menneskets øyne og fornuft virker de ganske rimelige. Det er rimelig å bli sint på noen som skyter en kule i kroppen din, truer ungene dine, forsøker å stjele maten din, vekker deg fra skjønnhetssøvnen eller pusser en irriterende gneldrebikkje på deg, sier Brunberg.

Kalenderen

12. - 13. oktober: Konferanse om bærekraftig næringsutvikling i distriktene, Hurdalsjøen hotell og konferansesenter. Arr: Statens kulturminneråd og Statens naturforvaltningsråd, tlf: 24 13 26 00.

17. - 26. oktober: Regionale konferanser om "Miljøregistrering i skog".

Arr: Det norske Skogselskap, tlf: 23 36 58 51/53.

18. - 20. oktober: Konferanse om industriens strategi og tiltak for bærekraftig utvikling, Aalborg i Danmark. Arr: Euro Environment Secretariat: + 45 99 35 55 55.

26. oktober: Biobrensel-

dagen '2000, Norges Varemesse i Oslo.

Arr: Norsk Bioenergiforening, tlf: 23 36 58 70.

31. oktober - 2. november: Helse-, miljø- og sikkerhetskonferanse, Exporamaseret på Hellerudsletta. Arr: Bransjeforeningen for HMS, m. fl, tlf: 64 83 47 40.

2. november: Seminar om utdanning, Byggtorget i Stockholm. Arr: MiljøRapporten, tlf: (+ 45) 8 796 64 72.

13. november: Konferanse om nasjonal transportplan, Ingeniørenes Hus i Oslo. Arr: Norske Sivilingeniørers Forening, tlf: 22 94 75 00.